

Jasmina Oblak*

*Šolski vrt dvorazredne ljudske šole Sv. Marjeta v
Rimskih Toplicah v času Avstro-Ogrske monarhije*
*The school garden of the two-class primary school of Sv. Margareta in
Rimske Toplice during the time of the Austro-Hungarian monarchy*

Izvleček

Prispevek predstavlja nastanek in razvoj šolskega vrta ob novozgrajeni podeželski dvorazredni šoli v Rimskih Toplicah v času Avstro-Ogrske monarhije. Prepoznamo lahko trud nadučitelja in hkrati njegovo zadovoljstvo ob uspehih vzgajanja dreves in sadik trt, katerih število je vsako leto skrbno zapisal v šolsko kroniko. Usvojeno znanje njegovih učencev in odobravanje krajanov so mu dajali voljo do dela. Pri krajevnem šolskem svetu za svoj trud žal ni našel posluha in hvaležnih besed.

Abstract

The article discusses the creation and development of the school garden alongside the newly built rural two-class school in Rimske Toplice during the time of the Austro-Hungarian monarchy. The author shows the efforts made by the headteacher and also the satisfaction he experiences at the school's success in cultivating trees and vine seedlings of which he kept careful records every year in the school chronicles. The knowledge gained by his students and the approval of the inhabitants of Rimske Toplice gave him the will to continue his work. Regrettably though, the regional school council was deaf to his successes and did not see fit to spare him a single kind word.

Uvod

Pred letom 1869 šolski vrt zakonsko ni bil obvezen, prevladovalo ni niti mnenje, da je potreben. S 14. 4. 1869 in z ukazi Ministrstva za uk in bogočastje so bila sprejeta prva določila, ki se navezujejo na šolski vrt in predvsem podeželskim šolam priporočajo ureditev šolskega vrta kot učilnice v naravi. Šolski vrtovi so postali del učnega načrta vse do leta 1941, kot poseben predmet so o njem poučevali bodoče učitelje.

Organiziranje šolskih vrtov je bila dolžnost šolskih nadzornikov. Vedelo se je, da bo moral večino dela postoriti učitelj sam, ki bo s svojim znanjem in spretnostjo pre-

* Jasmina Oblak, profesorica sociologije in nemščine, OŠ Antona Aškercia Rimske Toplice, e-pošta: oblakjasmina@gmail.com

Šolska stavba in šolski vrt na šoli v Rimskih Toplicah. (SŠM, fototeka)

pričal občane o potrebnosti vrta in hkrati urejenosti doma, okolice in kraja. Krajevni šolski svet za šolski vrt ni imel interesa.

Že leta 1877 je šolski inšpektor krajevnne šolske oblasti v Rimskih Toplicah opozoril, da morajo urediti šolski vrt pri šoli, ki je bila takrat še enorazredna.

Tako se je 20 let po sprejetju 3. osnovnošolskega zakona ob novi dvorazrednici v Rimskih Toplicah raztezal prvi pravi šolski vrt, namenjen 140-im šolarjem in šolarkam.¹ Šolski vrt ljudske šole St. Margarethen² je bil zasajen spomladi leta 1889, v velikosti 700 m², po odloku št. 3234, 25. 5. 1882.³ Največja zasluga gre takratnemu nadučitelju Pečarju.⁴

Na poskusnem vrtu so zasadili sadike in semena zelenjave, ki jih je prispevalo vrtarsko podjetje za Štajersko iz Gradca: cvetačo, belo zelje »Amager«, ohrovt, glavnatu solato »Riesen von Neapel«, paradižnik »Ficarazzi« in tržni grah »Čudež iz Amerike«. Številni poskusi so uspeli in semena najbolj uspešnih sort so razdelili krajanom. V

1 SI_ZAC/1424 (Zgodovinski arhiv Celje, fond Osnovna šola Rimske Toplice), fasc. 1, šolska kronika I, 1888/1889.

2 Ime šole kronist do leta 1901/02 zapisuje St. Margarethen, med letoma 1902 in 1908 pa St. Margareten. Od leta 1909 do konca šolskega leta 1915/16 na koncu zapiše ime St. Margareten bei Römerbad. Ime Sv. Marjeta kronist prvič uporabi ob koncu zapisa šolskega leta 1918/1919, čeprav ime Sv. Marjeta preberemo v časopisju že v 90-ih letih 19. stoletja.

3 Pred tem so se učenci učili vrtnih opravil na tujih vrtovih (SI_ZAC/1424, fasc. 1, šolska kronika I, 1876/77).

4 »Nadučitelj Franc Pečar se je mnogo bavil s sadjarstvom in vinogradništvom ter je brezdvomno njegova zasluga, da je sadjarstvo v našem šol. okolišu na zavidljivi višini. Na šoli je služboval 23 let.« (Zapisal šolski upravitelj Alojzij Kozelj, v: Kratek oris zgodovine in razvoja šole, dokumentarna mapa Državna ljudska šola Sv. Marjeta, Slovenski šolski muzej (naprej SŠM), dokumentacija).

naslednjih letih so na šolske gredice zasejali in posadili še voščeni pritlični rumenostročni fižol, špinačo »Gaudry« in krompir ter čebulo, kolerabo, solato »Genezzanno«, nizki brstični ohrovt »Brussell« in kumare »Ramgeles«.

Šolski vrt je bil namenjen praktični uporabi znanja, pridobljenega čez zimo v učilnici, razvijanju zanimanja in ljubezni do narave, živali in rastlin. V vrtu so se učenci privajali delavnosti in reda, si krepili telesne moči, hkrati pa znanje in semena razširjali med krajane in pospešili občo blaginjo. Šolski vrt je tako postal odličen posrednik med šolo in domom.

Vrt je kmalu postal premajhen, zato so ga v letu 1894 povečali na 1150 m². Za lepši videz vrta so v šolskem letu 1899/1900 okrog vrta zasadili gredice rož, na katerih se je bohotalo 24 sadik vrtnic, čez štiri leta že 40.⁵

Zelenjavni vrt

Pri prirodoslovnem pouku so se učenke učile gojenja zelenjave, kuhinjskih začimb in cvetic, zatiranja škodljivcev in pobiranja semen. Učenke so zgledno skrbele za gredice z raznovrstnim sočivjem in vrtnicami. Na zelenjavnem vrtu so gojili navadni in rožičasti ohrovt, belo in rdeče zelje, cvetačo, nadzemno in podzemno kolerabo, raznovrstne solate, grah, korenček, redkev, solatno peso, kumarice, čebulo, česen, peteršilj in zeleno. Vrt so krasile raznovrstne cvetice; 600 tulipanov, 100 hijacint, astre, klinčki, floks, verbene, portulak, dalije in krizanteme.

Učenci so domov vedno lahko odnesli različno seme zelenjave in cvetic ter čebulice hijacint in tulipanov za domači vrt.

Sadovnjak

V sadovnjaku so prvo leto obdelovanja posadili 132 sadik enoletnih cepljenih dreves, 266 sadik dvoletnih in 254 sadik triletnih dreves. Med sadikami divjakov je bilo 250 enoletnih in 229 sadik dvoletnih dreves.

V sadovnjaku so gojili 13 različnih sort jabolk⁶ ter 2 vrsti hrušk: Salzburške hruške in Mostbirne. 29 matičnih dreves – jablan, hrušk, sliv, orehov in češenj, ki so svoj prostor dobila vzdolž šolskega vrta in šolskega igrišča, je daroval nadučitelj Josef Šeligo iz sv. Gertrauda v Laškem (danes Sedraž). Že takrat si je nadučitelj želel zaščititi vrt z leseno ograjo. Naslednje leto so v šolskem vrtu požlahtili 60 divjakov in jeseni okulirali 210 sadnih drevesc.

5 SI_ZAC/1424, fasc. 1, šolska kronika I, 1899/1900.

6 1. Calville - Weißer Winter ('Kalvilar beli zimski'), 2. Calville - Roter Winter ('Kalvilar rdeči zimski'), 3. Alantapfel ('Alant-ek'), 4. Charlamowsky, 5. Kronprinz Rudolf ('Carjevič'), 6. Maschanzker ('Gambovec'), 7. Winter Gold Parmäne ('Zimski zlati parmenec'), 8. Canada-Renette ('Kanadka'), 9. Harberts Renette ('Harbertova reneta'), 10. Casseler Reinette ('Kaselska reneta'), 11. Oberdiecks Renette, 12. Taffetapfel ('Tofelj'), 13. Wachsapfel ('Voščenka').

Število cepljenih sadnih dreves kot tudi število sadik divjakov jabolk in hrušk je vsako leto naraščalo. Učitelj je v sadovnjaku skupaj z učenci gojil eno-, dvo- in triletno cepljene sadike sadnih dreves ter eno- in dvoletne sadike divjakov jabolk in hrušk. Število enoletnih cepljenih sadnih dreves se je v šolskem letu 1903/04 povzpelo celo na 600 sadik, število dvoletnih se je gibalo v povprečju med 200 in 400, v letu 1904/05 celo 600. V šolskem letu 1905/06 so našli 600 triletnih sadik. Skupno število divjakov jabolk in hrušk je že po nekaj letih gojenja preseglo število 1000. O uspehu nadučitelja in njegovih varovancev pričajo številke v zadnjem stolpcu spodnje tabele, kjer se lahko prepričamo, da je v sadovnjaku uspevalo več kot 2000 sadik sadnih drevesc.

V šolskem letu 1907/08 je vzdolž glavne ceste rastle 40 kom. matičnih sadnih dreves.

Tabela: Število požlahtnjenih sadik sadnih drevesc in število divjakov jabolk in hrušk med leti 1893 in 1913

Šolsko leto	Požlahtnjene sadike sadnih dreves			Divjaki jabolk in hrušk		Skupno število sadnih drevesc
	1-letne	2-letne	3-letne	1-letni	2-letni	
1893/94	132	266	254	250	229	1131
1894/95	229	132	266	200	132	1057
1895/96	132	229	132	300	150	943
1896/97	143	132	187	500	200	1162
1899/1900	287	270	300	1000	500	2368
1900/01	374	287	270	800	500	2231
1901/02	260	370	350	600		1580
1902/03	470	380	330	800	700	1960
1903/04	600	470	380	600	400	2450
1904/05	300	600	470	1000	500	2870
1905/06	500	300	600	1000	500	2900
1906/07	307	440	410	500	500	2157
1907/08	500	470	580	500	200	2250
1909/10	300	300	500	600		1700
1910/11	500	300	300	1000	400	2500
1911/12	200	500	300	600		1600
1912/13	300	300	500	1000	400	2500

Vinograd

Vinograd je učitelj zasadil v šolskem letu 1893/94. Vanj je nasadil cepljeno ameriško trto in ostale, takrat znane in priljubljene sorte trt.⁷ Podatki v kroniki žal niso dosledni. Včasih je število trt napisano številčno za vsako sorto trte posebej, včasih so sorte le naštet ali je zapisano skupno število.

V šolskem letu 1895/96 so nasadili 100 matičnik trt ameriške trte, ki je še istega leta dala 30 litrov zelo dobrega vina. To je bilo prvo vino v tem okraju, pridobljeno iz ameriške trte.

Tabela: Število različnih trt

Šolsko leto	Cepljena ameriška trta		Ameriška trta – podlaga za cepitev	Divjaki			
	1-letna	2-letna		Riparia somage	Viola	Riparia portalis	Solonis
1893/94	250			400	170	100	100
1894/95	800						
1895/96	800						
1896/97	800						
1899/1900	1200		130				
1901/02		700	130				
1902/03	500	500	130				
1903/04	300	400	130				
1904/05	300	2000	130				
1905/06	500		130			320	
1906/07		200	130				
1907/08		200	130				
1909/10			100	1000			
1910/11	3000						
1911/12	1500	1500	100			250	
1912/13	3000					250	

⁷ V vinogradu so gojili naslednje sorte: 1. Riparia sauvage, 2. Riparia portalis, 3. Solonis, 4. Rupestris monticola, 5. Vialla, 6. Arievina, 7. Gutedel (Bela žlahtnina), 8. Traminer (Traminec), 9. Silvaner (Silvanec), 10. Blauer kolner (Žametovka), 11. Črna lipovšna.

Vinska trta na šolskem vrtu. (SŠM, fototeka)

Že leta 1900/01 so imeli v vinogradu 500 dvoletnih trsov ameriške trte, pripravljene za okuliranje, 130 trsov ameriške podlage in že okulirane trte, 40 sadik maternih drevesc za cepiče, okoli gredic pa so nasadili 24 cepljenih vrtnic.

V šolskih letih 1906/1908 kronist šolske kronike navaja tudi 300 trsov matične trte *Riparia portalis*.

Pouk o sadjarstvu in vinogradništvu se je čez zimo izvajal teoretično v učilnici, spomladi pa pri praktičnem pouku na okoliških vrtovih in učiteljevem vrtu v spremstvu učitelja. Učili so se o sadjarstvu, čebelarstvu, gnojenju zemlje, dekleta pa o gojenju rož in zelenjave. Na vrtu so se učenci marljivo in vestno učili sajenja in oskrbovanja sadnega drevja, cepljenja, pikiranja podtaknjenjcev in obrezovanja drevesc ter vrtnic, obvezovanja povojev okoli požlahtnjenih drevesc. Pomagali so čistiti sadno drevje, strgati mah in okopavati zelenjavne gredice. Težja dela (lopatanje, prekopavanje ...) je prevzel nadučitelj na svoje stroške. V zameno za oskrbo šolskega vrta se je s šolskim svetom v letu 1896/97 dogovoril o lastništvu dela pridelka.

Ta ni bil vsako leto enak, saj so uspešno delo na vrtu ovirali razni škodljivci, predvsem voluharji, miši, bramorji, listne uši in druge žuželke. Sadike zelja, ohrovta in kolerabe so si privoščile bolhe. Mrčes na sadnem drevju in v drevesnici so v zimskem času odstranjevali z arborinom, poleti pa s tobačnim izvlečkom in mazovim milom. Večkrat so lahko namesto obilnega pridelka opazovali rezultate »muhasta«² vremena, stroški za vrt pa so takrat krepko presegli dohodke minulega leta.

Šolski učitelj je učenkam in učencem ter revnim vaščanom vsako leto podaril semena, sadike in sadna drevesa, da so si doma lahko ustvarili svoj sadovnjak in prenašali znanje na ostale člane družine, pridelek pa je vsaj malo pripomogel k boljšemu ekonomskemu položaju družine. Število in sorta oziroma vrsta podarjenih sadnih dre-

vesc in trt sta se razlikovala od letine, vremenskih razmer in uspešnosti spopadanja z najrazličnejšimi škodljivci na vrtu.

Tabela: Število podarjenih sadnih drevesc in vinske trte

Šolsko leto	Cepljena drevesca	Divjaki jabolk in hrušk	Trta portalis	Ameriška trta
1893/94	50	450		
1894/95	37	150		
1895/96	36			
1896/97	32		400	
1897/98	41		300	
1898/99	39			
1899/1900	30		300	
1900/01	30			100 mladih trt s koreninami
1901/02	54	100		100 mladih trt s koreninami
1902/03	60	100	100	
1903/04	91	120	70	
1904/05	100	150		
1905/06	122	150 (samo jabolka)		
1906/07	120	100 (samo jabolka)		
1907/08	112			
1909/10	106			
1910/11	112			
1911/12	94			
1912/13	92			

Več učencev si je doma zasadilo manjše sadovnjake in vinograde. V šolskem letu 1911/12 sta si 2 učenca kupila premične panje za čebele.

Šolski sadovnjak je bil priljubljeno zbirališče v kraju. Sadike in pridelek je učitelj smel prodajati ostalim vaščanom, ki so znali ceniti pridne roke učitelja in njegovo znanje, kar kažeta velik odjem in povpraševanje po sadikah s šolskega vrta. Cena sadnega drevesca je znašala 30 centov. Z izkupičkom je nadučitelj poplačal delavce ter kupil vrtno orodje, nova semena in sadike.

Tabela: Število prodanih sadnih drevesc in vinske trte

Šolsko leto	Cepljena sadna drevesca	Cepljena trta, divjaki trte in rezana trta	Divjaki jabolk
1893/94	59		
1894/95	81		
1895/96	300		
1896/97	131		
1897/98	181		
1898/99	109		
1899/1900	121	100	
1900/01	116	100	
1901/02	169	200	200
1902/03	360	100	
1903/04	187	150	
1904/05	270	200	
1905/06	160	200	
1906/07	280	5200	
1907/08	200	5100	
1909/10	180	1100	
1910/11	286	2500	
1911/12	116	15000	
1912/13	169	14600	

Čebelnjak

V šolskem letu 1907/1908 so v šolskem vrtu postavili čebelnjak s štirimi čebeljimi družinami. Krajevni šolski svet je prispeval 60 kron za čebelnjak. Panje in čebele je kupil učitelj Pečar s svojim denarjem. Že naslednje šolsko leto so imeli 9 čebeljih družin, v šolskem letu 1911/12 že 16 panjev s premičnim satjem.

Ne moremo in ne smemo trditi, da je bil šolski vrt ob koncu 19. stoletja samo-umeven za vse ljudske šole, še posebej podeželske. Statistični podatki iz leta 1892 kažejo, da je v šolskem okraju Laško (kamor je spadala tudi ljudska šola sv. Margareta)

od 18-ih ljudskih šol 11 šol imelo šolski vrt in le 5 šol drevesnico. 2 ljudski šoli nista imeli ne šolskega vrta ne drevesnice, 7 šol pa je imelo nepopolne šolske vrtove.⁸

Kronist je tako v letu 1909/10 s ponosom zapisal v šolsko kroniko, da je ljudska šola sv. Margareta imela drevesnico, trsnico, vinograd z ameriško rezano trto, vinograd z matičnimi drevesi, polje s poljskimi pridelki, gredice s cveticami, 46 matičnih dreves in čebelnjak z 9 panji.

Nadučitelj Karel Korošec

V šolskem letu 1913/1914 se je nadučitelj Pečar upokojil. S seboj je vzel vse, kar je bilo njegovega. Tudi iz šolskega vrta, ki žal ne kaže več svoje prejšnje podobe. Kljub temu je novemu učitelju Karlu Korošču z nakupi semen ter lastnimi sadikami in s svojimi prihranki uspelo, da so se fantje in dekleta naučili obrezovanja vrtnic, sadnega drevja in cepljenja.

Ponovno so zasadili: 200 cepljenih jabolk, 200 cepljenih pritlikavih jabolk, 700 pikovcev za jabolka, 200 jabolk divjakov, 200 trt *Riparia rupestris* in 500 trt za to okolično edinstvene trte Izabela. Novi nadučitelj je prispeval tudi za orodje in popravila, »ker šolski sklad ni ničesar prispeval.«⁹

Otrokom drugega razreda je nadučitelj posodil orodje za obrezovanje tudi za domov, da so lahko vadili. Kmalu se je na šolskem vrtu bohotalo 200 visokodebelnih ceplencev, 300 cepljenih pritlikavcev, 1000 podlag za pritlikavce, 400 kutin za podlago, 200 necepljenih in 100 cepljenih breskvic, 600 divjakov, 2000 divjakov semenjakov, 300 okoreninjenih trt Izabele, 500 trt *Riparia Rupaios*, 200 grmov ribeza, 40 vrtnic teje, hebridke in remontanke. »Vse stroške vrta je moral trpeti vodja sam, še celo popravilo ograje. Šolski zaklad ni bil obtežen niti za vinar.«¹⁰

Otroci so se učili tudi o gojenju čebel. V čebelnjaku je bilo 8 panjev; 2 »Dunajčana« s toplo in 6 »Amerikancev« z mrzlo stavbo.

Otroci so radi delali in sodelovali pri delu na vrtu, ki je bilo bolj sproščeno kot v učilnici. Sadike so lahko odnesli domov in jih vzgajali, nekateri so si celo postavili čebelnjake. »Ljudstvo je videlo uspeh, znanje otrok in koristi in je šoli le hvaležno.«¹¹

Krajani so bili nad šolskim vrtom navdušeni »in ga pridno hodijo gledat in tudi kaj vprašajo, se naučijo ali prosijo učitelja za nasvete.«¹²

S koncem prve svetovne vojne je odšel tudi nadučitelj Korošec. Šolski vrt je ostal zanemarjen, »ležal je v celini, zato pa se je plevel zelo razširil. Žalostno je bilo pogledati vrt, ki je bil tako zapuščen! Plot okrog njega je bil ves razdejan in je ležal na tleh.«¹³

8 F. K., Naše šolsko vrtnarstvo, Popotnik (Maribor, 10. april 1892, letnik XIII, št. 7), 105.

9 SI_ZAC/1424, fasc. 1, šolska kronika II, 1914/15.

10 Prav tam, 1917/18.

11 Prav tam, 1916/17.

12 Prav tam, 1917/18.

13 Prav tam, 1919/20.

Nadučitelj Karel Korošec z učenci. (Vir: Šola, obsijana s soncem, 2009, str. 7)

Novi nadučitelj je ob nastopu dela zahteval, da se okrog vrta naredi nov plot. Nasprotoval ni niti krajevni šolski svet, zato so iz še uporabnih lat naredili nov plot za čebelnjakom proti cesti. Nov les so uporabili na šolski strani, »a žal je plot prenizek, ...«. Ob cesti strani še vedno raste grmovje, »ki nikakor ne more braniti perutnini, da bi ne hodila na vrt.«¹⁴ Prekopali so cel vrt, a »gnojilo se je le deloma s stranišnico«. Za šolski vrt je zopet skrbel šolski učitelj sam s pomočjo družine in najetih delavcev težakov.

Zaključek

Ljudska šola v Rimskih Toplicah je, tako kot še veliko drugih ljudskih šol na območju Štajerske,¹⁵ lep čas čakala na ureditev šolskega vrta v svoji bližini. Šola je bila ena izmed redkih šol v šolskem okolišu Laško, ki se je leta 1892 lahko pohvalila s šolskim vrtom in drevesnico, kasneje pa še z vinogradom in gojenjem čebel v čebelnjaku.

Ureditev šolskega vrta omogoči praktičen pouk, opredeljen v učnem načrtu prirodoslovja, kot učilnico v naravi, ki v prvi vrsti služi boljši ponazoritvi teoretičnih vsebin, ob zavedanju učno-vzgojnega pomena praktičnega pouka pa tudi duševni in telesni razvoj učenek in učencev.¹⁶

Dejavnosti na šolskem vrtu so posredno vplivale na drugačen odnos staršev in krajanov na učitelja in učno vzgojni proces. Starši so v praktičnem pouku prepoznali

¹⁴ Prav tam.

¹⁵ Leta 1891 je bilo na Štajerskem 254 ljudskih šol, 85 šolskih vrtov, 137 drevesnic, 32 šol je bilo brez šolskih vrtov. O nalogi šolskega vrta. V: Popotnik (Maribor, 10. december 1891, letnik XII, št. 23), 361–363.

¹⁶ Lopan, Jakob. O šolskih vertih. V: Popotnik (Maribor, 10. marec. 1880, letnik I., št. 5).

osebno korist, saj so otroci pridobljeno znanje s pridom uporabljali doma.¹⁷ Morda je bila to tudi spodbuda k rednejšemu pošiljanju otrok v šolo, saj je bil takšen način pouka veliko bolj hvaležno sprejet kot učenje ostalih učnih predmetov. K temu je dodatno pripomoglo izobraževanje ostalih krajanov v sadjarstvu in vinogradništvu.

Vzdrževanje vrta, poplačilo delavcev in nakup novih sadik ter semen je omogočala tržno naravnost učitelja in šole. Semena in sadike povrtin, sadnega drevja in cepiče vinske trte je tudi prodajal. Del pridelka iz šolskega vrta je učitelj obdržal zase kot plačilo za opravljeno delo. Tako se je šolska občina elegantno izognila plačevanju oz. dodatnim stroškom vzdrževanja šolske posesti.¹⁸

Vsi prej naštetih statistični podatki pripovedujejo o izjemni požrtvovalnosti ter znanju obeh nadučiteljev, ki sta v času službovanja na šoli vsako leto vestno zapisovala podatke v šolsko kroniko.

Na učiteljiščih so se bodoči učitelji izobraževali o šolskem vrtu kot posebnem učnem predmetu. Šolski vrtovi so ostali del učnega načrta vse do leta 1941. Žal pa v kroniki te šole šolski vrt ni bil več deležen tolikšne pozornosti.

Viri in literatura

- SI_ZAC/1424 (Zgodovinski arhiv Celje, fond Osnovna šola Rimske Toplice), fasc. 1, šolska kronika I in II.
- SŠM, dokumentacija. Dokumentacijska mapa Državna ljudska šola Sv. Marjeta.
- F. K.: Naše šolsko vrtnarstvo, v: Popotnik (Maribor, 10. april 1892, letnik XIII, št. 7), str. 105.
- Lopan, Jakob. O šolskih vertih. V: Popotnik (Maribor, 10. marec. 1880, letnik I., št. 5).
- O nalogi šolskega vrta. V: Popotnik (Maribor, 10. december 1891, letnik XII, št. 23), str. 361–363.
- Pirc, Gustav. 1888. Vrtnarstvo s posebnim ozirom na obdelovanje in oskrbovanje šolskih vrtov. Ljubljana: C. kr. Kmetijska družba kranjska, str. 1.
- Šola, obsijana s soncem. 150 let šolstva v Rimskih Toplicah in Jurkloštru. 2009. Rimske Toplice. Grafika Zlatečan d.o.o., Celje, str. 7.
- Šolski vrti. V: Učiteljski tovariš (1. maj 1885, letnik XXV, številka 9), str. 130–131.

17 Pirc, Gustav. 1888. Vrtnarstvo s posebnim ozirom na obdelovanje in oskrbovanje šolskih vrtov. Ljubljana: C. kr. Kmetijska družba kranjska, str. 1.

18 Šolski vrti. V: Učiteljski tovariš (1. maj 1885, letnik XXV, številka 9), 130–131.

*Zusammenfassung****Schulgarten der zweiklassigen Grundschule Sv. Margareta in Rimske Toplice in der Zeit der Österreichisch-Ungarischen Monarchie******Jasmina Oblak***

Der Schulgarten der Sv. Margareta in Rimske Toplice wurde neben der neuen zweiklassigen Schule im Frühjahr 1889 in der Größe von 700m² angelegt. Im Versuchsgarten wurden die von der Gartenbaugesellschaft für die Steiermark aus Graz gespendeten Pflänzlinge und Gemüsesamen angepflanzt. Schon bald wurde der Garten zu klein und fünf Jahre später wurde er auf 1150m² erweitert. Damit der Garten noch schöner wäre, pflanzte man im Schuljahr 1899/1900 Blumenbeete um ihn herum und der Schulverwalter spendete einen neuen Holzzaun. Schüler erwarben im Schulgarten praktische Kenntnisse über Obst- und Weinbau, Bienenzucht, Düngung, während Mädchen auch über Blumen- und Gemüsezuucht lernten. Die Schüler wandten ihre Kenntnisse zu Hause an, weshalb der Schulgarten ein ausgezeichnete Vermittler zwischen Schule und Zuhause wurde. Der Lehrer schenkte jedes Jahr Obstbäume, Weinstöcke und Samen Schülern und armen Dorfbewohnern, während andere das für 30 Cent kaufen konnten. Desinteresse des Schulrates für den Schulgarten zwang den Lehrer den Schulgarten mit seiner eigenen Anstrengung, Selbstlosigkeit und Findigkeit wie auch eigenen Mitteln zu errichten und zu pflegen. Dies beweisen Zahlen von Obstbäumen und Weinstöcken, vielfältigen Sorten, Pflänzlingen und Samen, die beide Lehrer in der Schulchronik aufgeschrieben haben.